

ערך מתוך אנציקלופדיית המקדש מכון המקדש

© כל הזכויות שמורות – אין להעתיק או להפיץ ללא רשות בכתב

ביכורים (חלק שני)

בחן את ידיעותיך – שאלות:

- א. אלו פרקי תהלים היו אומרים מביאי הביכורים?
- ב. מהם הפסוקים של 'מקרא ביכורים'?
- ג. מתי מניפים את סל הביכורים?
- ד. כיצד היו מביאים העניים והעשירים את הביכורים?

מביאי הביכורים במבואות ירושלים

עולי הרגל נראים בהכנות לקראת הכניסה למקדש. בציור נראה השור הולך ולפניו כלי שיר [בציור למטה משמאל]. כן נראים כבשים המובאים כקרבן יחד עם הביכורים.

הכניסה להר הבית: החליל* מכה לפניהם עד שמגיעים להר הבית. הגיעו להר הבית, אפילו מלך ישראל מרים את הסל על כתפו ונכנס עד שמגיע לעזרה. בדרך היו אומרים: שמחתי באומרים לי בית ה' נלך, בירושלים היו אומרים עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים. בהר הבית היו אומרים: הללו יה הללו אל בקדשו, בעזרה היו אומרים: כל הנשמה תהלל יה הללו יה[15]. הביכורים טעונים שירה, ואכן, עם כניסת מביאי הביכורים לעזרה, דיברו הלויים בשיר: 'ארוממך ה' כי דליתני'[16].

התנופה

לאחר 'מקרא הביכורים' מניף הכהן יחד עם מביאי הביכורים את הטנא. הכהן מחזיק את הטנא מלמטה ושניהם מניפים.

מקרא ביכורים והתנופה: עודנו הסל על כתפו קורא 'מקרא ביכורים*' (שהיא מצוה בפני עצמה) מ'הגדתי היום לה' א-להיך' עד שגומר את כל הפרשה[17]. ויש אומרים: עד 'ארמי אובד אבי'. כשמגיע לארמי אובד אבי, מוריד את הסל מעל כתפו ואוחז בשפת הסל, וכהן מניח ידו תחת הסל ומניפו. ואחר כך קורא מ'ארמי אובד אבי' עד שגומר את כל הפרשה כולה. ומניחו בקרן דרומית מערבית של המזבח ומשתחוה בפישוט ידים ורגלים ויוצא[18]. ויש אומרים שמניפים שתי תנופות[19].

צורת הבאת ביכורים: העשירים מביאים ביכורים בכלי כסף ובכלי זהב והכהנים מחזירים להם את הכלים. העניים מביאים בסלי ערבה, והסלים שלהם ניתנים לכהנים[20]. מצוה מן המובחר להביא כל מין ומין בפני עצמו, ואם הביאם בכלי יצא. ולא יביאם בעירבוב, אלא שעורים למטה וחיטים על גביהם, וכך ענבים ותמרים, ואילו התאנים הרכות למעלה. ויהא דבר מפסיק בין מין למין, כגון עלים וכיוצא בזה[21]. יש אומרים שמעטרים ביכורים אף מפירות שאינם משבעת המינים[22], ויש חולקים[23]. מנהג ישראל לעטר את סלי הביכורים בגוזלות, ואלה הוקרבו לאחר מכן לעולה[24]. כן היו מביאים בידם תורים* ובני יונה* שהיו ניתנים במתנה לכהנים[25].

מקורות:

- [15] ירושלמי ביכורים ג, ב. וברמב"ם ביכורים ד, יז. כותב, שבעזרה אמרו: 'ארוממך ה'".
- [16] ביכורים ג, ד, רמב"ם שם, ורמב"ם ג, יג.
- [17] משנה ביכורים דעת ת"ק פ"ג מ"ו ולפי דיעה זו אין תנופה.
- [18] דעת ר' יהודה במשנה שם תוס' מכות יח: ד"ה "ומאן תנא" וכן הרמב"ם מעתיק דעת ר' יהודה הלכות ביכורים פ"ג הי"ב, ואולם סתר את עצמו בפירוש המשנה, שכתב שאין הלכה כר' יהודה וצ"ע. והמלבי"ם קובע שארבעה דברים נעשים בין-האולם-ולמזבח*: הבאת ביכורים, מקרא ביכורים, השתחואה* ותנופה*.
- [19] דעת רש"י דברים כו, י. שיש בעת הבאת הביכורים שתי תנופות, וכנראה כך מצא ב'ספרי'.
- [20] ביכורים ג, ה. רמב"ם הלכות ביכורים ג, ט.
- [21] סיפרי דברים כו, ד רמב"ם הלכות ביכורים ג, ז.
- [22] דעת ר' שמעון בן ננס ביכורים ג, ט.
- [23] דעת ר' עקיבא שם והלכה כמותו הלכות ביכורים ב י"ח.
- [24] עיין ערך עולת ביכורים.
- [25] ביכורים ג, ה. רמב"ם ביכורים ג, ט. וכלשוננו שם: 'ואלו שבידיהם ניתנים לכהנים'. יש מקום לומר, שני פירושים ברמב"ם: א. נותנים לכהנים את היונים מתנה, זו דעת מהר"ש סיריליאז עיין שם. על כך מקשים, שכן, בכך מביא חולין לעזרה? כמו כן אין מקור להבאת מתנה פרטית זו לכהנים? ב. יש לומר, ששני מיני קרבנות הביאו, האחד – הגוזלות – אלה היו קרבים מיידית על המזבח, וכדי לאפשר לאחרים להביא את ביכוריהם ניתנו בני יונה האחרים לכהנים שיביאום לקרבן לכשיתאפשר להם. עיין ערך 'עולת ביכורים'.